

JÖVŐ NEMZEDÉKEK ÉRDEKEINEK VÉDELMÉT ELLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES

Ügyszám: AJB-1870/2025.

**A jövő nemzedékek szószólójának figyelemfelhívása
a nagy létszámú állattartással kapcsolatos bűzhatásokról**

A jövő nemzedékek szószólójaként az Alaptörvényből és az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvényből¹ fakadó – és immáron az Alkotmánybíróság által is felhívott² – kötelezettségem folyamatosan figyelemmel kísérni a jövő nemzedékek érdekeinek érvényesülését és rendszeresen tájékoztatni az alapvető jogok biztosát, az érintett intézményeket és a nyilvánosságot a jövő nemzedékek érdekeinek érvényesülésével kapcsolatos tapasztalataimról, valamint e tárgykörben felhívni a figyelmüket a természetes személyek nagyobb csoportját érintő jogsértés veszélyére, illetve jogalkotási javaslatot tehetek az ezt érintő jogszabályok megalkotására, módosítására.

A biztoshelyettesi tevékenység során látókörünkbe kerülő, a nagy létszámú állattartással összefüggésben felmerülő környezeti problémák kapcsán tipikusnak tekinthető a bűz zavaró hatása. Az állattartás, akár nagyüzemi, akár kis létszámú, szükségszerűen szaghatással jár együtt, a szaghatás azonban jelentősen mérsékelhető, egyebek mellett a működési helyszín és a megfelelő technológia körütekintő megválasztásával.

Jelen figyelemfelhívás középpontjában a **nagy létszámú állattartásra** vonatkozó szabályozási környezet és gyakorlat alapjogi vetületei állnak, így azon tevékenységek elemzése, melyek a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló 314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet (Khvr.) hatálya alá tartoznak. A figyelem elsősorban arra irányult, hogy a jogszabályok megfelelő védelmet nyújtanak-e a bűz megelőzése, csökkentése tekintetében, és ennek függvényében a jogalkalmazás terén milyen támogató vagy gátló körülmények merülhetnek fel.

1. Alapjogi keretek

Az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdése rögzíti, hogy a természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége. A természeti erőforrások körét

¹ Ajbt. 3. § (1) bekezdése a), b) és g) pontjai.

² 9/2024. (IV. 30.) AB határozat [13] bekezdés.

az Alaptörvény P) cikke a „különösen” szó használatával jelzi, utalva arra, hogy a védelmi igény a felsorolt tárgyakon kívül a természeti erőforrások teljes körére kiterjed.

A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény (Kvt.) a természeti erőforrások közé sorolja a társadalmi szükségletek kielégítésére felhasználható környezeti elemeket³. A Kvt. környezeti elemként⁴ határozza meg a levegőt is.

A levegő védelme kapcsán a levegő védelméről szóló 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet (Levr.) a bűz fogalmát is meghatározza, mely szerint a „*bűz: szaghatással járó légszennyező anyag vagy anyagok keveréke, amely összetevőivel egyértelműen nem jellemezhető, az adott környezetben környezetidegen, és az érintett terület rendeltetésszerű használatát zavarja*”.⁵ A Levr. továbbá egyértelműen rögzíti, hogy tilos a levegő lakosságot zavaró bűzzel való terhelése.⁶

A tiszta levegőnek tehát, mint a fentiek alapján alapjogi védelemben részesülő környezeti elemnek fontos szerepe van az élőlények életében, az ökoszisztémák működésében és az egészséges környezet fenntartásában, továbbá összetétele befolyásolja az éghajlatot is. A tiszta levegő az ember testi, lelki egészségében is meghatározó szerepet tölt be.

Az Alaptörvény XXI. cikk (1) bekezdése alapján Magyarország elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez. Az egészséges környezethez való jog az emberi élet és egészség védelmének érdekében értelemszerűen felöleli a levegőminőség kérdéskörének teljességét, így az ezen alapjogból fakadó követelményeket a bűz – mint ugyancsak a levegőben terjedő terhelés – elleni védelem szabályozása tekintetében is érvényesíteni kell. A hivatkozott alaptörvényi rendelkezések egymással szorosan összefüggenek, hiszen egészséges környezet nem képzelhető el a P) cikkben rögzített, a nemzet közös örökségébe tartozó értékek védelme nélkül.

Az Alkotmánybíróság már egy korai határozatában kiemelte és az eltelt több mint három évtizedben számos alkalommal megerősítette, hogy az állam köteles az egészséges környezethez való jog megvalósítását szolgáló sajátos intézmények kialakítására és működtetésére. Hangsúlyozta továbbá, hogy sem a szóhasználat (az „egészséges környezethez” való jog), sem az állami környezetvédelmi feladat beágyazása az egészséghez való jog megvalósításának eszközei közé nem értelmezhető a környezethez való jog korlátozásaként. Az állam kötelességeinek magukban kell foglalniuk az élet

³ Kvt. 4. § 3. pontja szerint „*természeti erőforrás: a – mesterséges környezet kivételével – társadalmi szükségletek kielégítésére felhasználható környezeti elemek vagy azok egyes összetevői.*”

⁴ Kvt. 4. § 1. pontja szerint „*környezeti elem: a föld, a levegő, a víz, az élővilág, valamint az ember által létrehozott épített (mesterséges) környezet, továbbá ezek összetevői.*”

⁵ Levr. 2. § 6. pont.

⁶ Levr. 4. §-a szerint „*Tilos a légszennyezés, a diffúz forrás környezetvédelmi követelményeknek nem megfelelő működtetése miatt fellépő levegőterhelés, valamint a levegő lakosságot zavaró bűzzel való terhelése, továbbá a levegő olyan mértékű terhelése, amely légszennyezettséget okoz.*”

természeti alapjainak védelmét, és ki kell terjedniük a véges javakkal való gazdálkodás intézményeinek kiépítésére.⁷

Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlatában megállapította továbbá, hogy a környezethez való jog jelenlegi formájában nem alanyi alapjog, de nem is pusztán alkotmányos feladat, vagy államcél, amelynek megvalósítási eszközeit az állam szabadon választhatja meg, hanem elsősorban önálló és önmagában vett intézményvédelem, azaz olyan sajátos alapjog, amelynek az objektív, intézményvédelmi oldala a túlnyomó és meghatározó. Így az e joggal kapcsolatos kérdéseket túlnyomó részt az állami szervek környezetvédelmi intézkedések megtételére vonatkozó kötelessége oldaláról kell vizsgálni, nem pedig az egyes embereket a konkrét helyzetben megillető jogosultságok oldaláról. Ezzel az Alkotmánybíróság az állam környezetvédelemre vonatkozó kötelességei teljesítésének garanciáit emeli az alapjogok szintjére. E jog sajátosságai folytán mindazokat a feladatokat, amelyeket másutt alanyi jogok védelmével teljesít az állam, itt törvényi és szervezeti garanciák nyújtásával kell ellátnia. Az állam nem élvez szabadságot abban, hogy a környezet állapotát romlani engedje, vagy akár a romlás kockázatát megengedje.⁸

Az Alkotmánybíróság ugyancsak a kezdetektől rögzítette, hogy „[a] környezethez való jog tárgyából és dogmatikai sajátosságából az következik, hogy a természetvédelem jogszabályokkal biztosított szintjét az állam nem csökkentheti, kivéve, ha ez más alkotmányos jog vagy érték érvényesítéséhez elkerülhetetlen. A védelmi szint csökkentésének mértéke az elérni kívánt célhoz képest ekkor sem lehet aránytalan.”⁹ Következetes gyakorlatában kimondta emellett azt is, hogy „a környezethez való jog védelmének eszközei között a megelőzésnek elsőbbsége van, hiszen a visszafordíthatatlan károk utólagos szankcionálása nem tudja helyreállítani az eredeti állapotot.”¹⁰ Továbbá azt is megfogalmazta, hogy a „[...] környezethez való jog érvényesítése alkotmányosan megköveteli azt, hogy az állam – amíg jogi védelem egyáltalán szükséges – az elért védelmi szinttől csakis olyan feltételekkel léphessen vissza, amikor alanyi alapjog korlátozásának is helye lenne.”¹¹ A környezethez való jog érvényesítése a védelem elért szintjének fenntartásán belül azt is megkívánja, hogy az állam a preventív védelmi szabályoktól ne lépjen vissza a szankciókkal biztosított védelem felé. Ettől a követelménytől is csak elkerülhetetlen szükségesség esetén, és csak arányosan lehet eltérni. (...) A visszalépés tilalmával összefüggésben az Alkotmánybíróság azt is kiemeli, hogy minden olyan esetben, amikor a környezet védelmére vonatkozó szabályozás átalakításra kerül, a jogalkotónak tekintettel kell

⁷ 996/G/1990. AB határozat, Indoklás II. rész 3. bekezdés, későbbiekben pl. 64/2003. (XII. 18.) AB határozat, Indoklás II. rész 1. bekezdés.

⁸ 13/2018. (IX. 4.) AB határozat [80] bekezdés, 16/2015. (VI. 5.) AB határozat [109] bekezdés, 28/1994. (V. 20.) AB határozat IV. rész 1. bekezdés.

⁹ 28/1994. (V. 20.) AB határozat, Indoklás IV. rész 1. bekezdés, későbbiekben pl. 4/2019. (III. 7.) AB határozat [42] bekezdés.

¹⁰ 13/2018. (IX. 4.) AB határozat [80] bekezdés.

¹¹ 3068/2013. (III. 14.) AB határozat [46] bekezdés. Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében foglalt szükségesség-arányosság tesztje.

lennie az elővigyázatosság és megelőzés elveire is [...]”¹² „A visszalépés tilalmának (non-derogation) mint szabályozási zsinórmértéknek az indoka elsősorban az, hogy a természet és környezet védelmének elmulasztása visszafordíthatatlan folyamatokat indíthat meg, ekként az elővigyázatosság, illetőleg a megelőzés elveire tekintettel lehetséges csak a környezet védelmére vonatkozó szabályozás megalkotása.”¹³

Az Alaptörvény XX. cikk (1) és (2) bekezdése alapján mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez, ennek az alapjognak az érvényesülését pedig Magyarország egyebek mellett a környezet védelmének biztosításával segíti elő. Az Alkotmánybíróság a testi és lelki egészség kifejezést a WHO alkotmányában szereplő definícióval összhangban olyan testi és szellemi állapotnak tekinti, *„amely lehetővé teszi a társadalomban való minél hosszabb és testi-lelki gondoktól mentes életet.”*¹⁴ Az egészséghez való jog szélesebb jelentéssel bír annál, hogy csupán az egészségügyi ellátáshoz való jogra vonatkozzék, így magában foglalja az olyan intézkedések és körülmények alkotmányos védelmét is, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy az egyén a társadalomban ténylegesen minél hosszabb ideig testi és lelki gondoktól mentes életet élhessen. Ezzel összefüggésben fontos kiemelni, hogy a kellemetlen szagok, a bűz – különösen, ha tartósan jelentkezik – számos káros hatással járhat, szorongást, lelki problémákat, a nyugalom, így a magánlakáshoz való jog sérelmét is okozhatja, súlyosabb esetben – ha levegőszennyezéssel is társul – pedig tartós egészségügyi problémákhoz vezethet.

Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a (legmagasabb szintű) testi és lelki egészséghez való jogként meghatározott alapjogi követelmény az államnak azt az alkotmányos kötelezettségét jelenti, hogy a nemzetgazdaság teherbíró képességéhez, az állam és a társadalom lehetőségeihez igazodva olyan gazdasági és jogi környezetet teremtsen, amely a legkedvezőbb feltételeket biztosítja a polgárok egészséges életmódjához, életviteléhez.¹⁵ Az Alaptörvény az egészséges környezethez, valamint az egészséghez való alapvető jogokon keresztül közvetlen kapcsolatot teremt a környezet állapota és az ember testi, lelki egészsége között, a P) és a XX., valamint a XXI. cikk között.

Az Alaptörvényből következőleg tehát a tiszta levegő, mint természeti erőforrás (és egyben környezeti elem) védelmét, fenntartását és jövő nemzedékek számára való megőrzését mindenki, de kiemelten is az állam köteles biztosítani. Ebből következően az államnak a jogalkotásban, valamint a jogszabályok tényleges hatályosulásának előmozdításában, a végrehajtásban is olyan megoldásokra kell törekednie, amelyek a tiszta levegő védelmét biztosítják. Az Alkotmánybíróság megfogalmazása szerint *„az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdése a nemzet közös örökségébe tartozó természeti és kulturális erőforrások [...] esetében egyértelműen megjelöli az „állam és mindenki” részéről elvárt*

¹² 13/2018. (IX. 4.) AB határozat [17] és [20] bekezdések.

¹³ 16/2022. (VII. 14.) AB határozat [12] bekezdés.

¹⁴ 43/2005. (XI. 14.) AB határozat, Indoklás III. rész 4.2.2. pont.

¹⁵ 56/1995. (IX. 15.) AB határozat, Indoklás III. rész 3. bekezdés, későbbiekben pl. 37/2000. (X. 31.) AB határozat, Indoklás IV. rész 1. bekezdés.

magatartásokat: 1. a védelem, 2. a fenntartás, és 3. a jövő nemzedékek számára történő megőrzés. A természeti erőforrások jövő nemzedékek számára történő megőrzésével összefüggésben pedig a jelen generációt a választás lehetőségének megőrzése, a minőség lehetőségének megőrzése és a hozzáférés lehetőségeinek megőrzése terheli.”¹⁶

2. A nagy létszámú állattartás engedélyezésének szabályai

A környezeti elemekre gyakorolt hatások együttes, egy eljárásban történő értékelése jelentősebb tevékenységek esetén a Khvr.-ben meghatározott módon és feltételekkel történik, a környezeti hatásvizsgálati (KHV) és az egységes környezethasználati engedélyezési (EKHE) eljárások keretében.

Egy, a 2024. év végén újonnan elfogadott jogszabály apropóján már áttekintettem a környezeti hatások vizsgálatára irányuló eljárások rendszerét és főbb szabályait egy figyelemfelhívásban¹⁷, illetve a közeljövőben is folyamatosan foglalkozni fogok a KHV eljárásokkal. Erre figyelemmel most a KHV és az EKHE eljárások szabályainak részletesebb ismertetésétől eltekintek, azt ismertnek tételezem.

Az állattartás volumenétől, az állattartási technológiától és a telep helyszínétől függően az előzőekben jelzett eljárásokban kerül sor a tevékenység környezeti hatásainak értékelésre. Ennek során a hatóságnak a Khvr. rendeletben előírt szabályok szerint kell minősítenie az érintett tevékenységet és értékelnie a hatásvizsgálatok eredményét, majd ez alapján előírnia a szükséges intézkedéseket, feltételeket.

A nagy létszámú állattartás minősülhet a Khvr. rendelet 1.¹⁸, 2.¹⁹, illetve 3.²⁰, melléklete szerint is; vagyis környezeti hatásvizsgálat köteles tevékenységnek vagy egységes környezethasználati engedélyhez kötött tevékenységnek, esetleg a környezetvédelmi hatóság előzetes vizsgálatában

¹⁶ 13/2018. (IX. 4.) AB határozat [13] bekezdés.

¹⁷ A jövő nemzedékek szószólójának figyelemfelhívása a környezeti hatások vizsgálatára irányuló eljárásokról az akkumulátor-újrafeldolgozó üzemek helyszínének kijelölése kapcsán (2024. december 6.)
<https://www.ajbh.hu/documents/10180/0/4133-2024+Figyelmfelhivas.pdf>

¹⁸ 1. melléklet 1. pontja szerint: „Intenzív állattartó telep:
a) baromfitelepnél 85 ezer férőhelytől broilerek számára
b) baromfitelepnél 60 ezer férőhelytől tojók számára
c) sertéstelepnél 3 ezer férőhelytől 30 kg feletti sertéshízők számára
d) sertéstelepnél 900 férőhelytől sertéskocák számára.”

¹⁹ 2. számú melléklet szerint: „1. Nagy létszámú állattartás
Intenzív baromfi- vagy sertéstenyésztés, több mint
a) 40 000 férőhely baromfi számára,
b) 2000 férőhely (30 kg-on felüli) sertések számára,
c) 750 férőhely kocák számára.”

²⁰ 3. számú melléklet 6. pontja szerint: „Intenzív állattartó telep (amennyiben nem tartozik az 1. számú mellékletbe)
a) baromfitelepnél 100 számosállattól broilerek számára
b) baromfitelepnél 200 számosállattól tojók számára
c) sertéstelepnél 500 számosállattól sertéshízők számára
d) sertéstelepnél 150 számosállattól sertés kocák számára
e) egyéb állatok számára hígtrágyás technológia alkalmazása esetén 200 számosállattól
f) vízbázis védőövezetén (ha a tevékenység megkezdését a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási művek védelméről szóló jogszabály a védőövezeten nem zárja ki), védett természeti területen, Natura 2000 területen, barlang védőövezetén baromfi esetében 10 számosállattól, egyéb állat esetében 50 számosállattól.”

hozott döntésétől függően környezeti hatásvizsgálatra kötelezett tevékenységnek, kiváltképpen a méretek függvényében.

2.1. A tevékenység végzéséhez tehát vagy EKHE eljárás lefolytatása²¹ szükséges, vagy – a nagy létszámú állattartások másik csoportja esetében – a KHV eljárás keretében – a tevékenység folytatásához kiadandó engedélyt megelőző előfeltételként – van lehetőség a tevékenység levegőre gyakorolt hatásainak vizsgálatára. Mindkét esetben hatósági eljárás keretében lehet és kell vizsgálni, hogy a Levr. előírásai teljesülnek-e.

A környezethasználónak a tevékenységét a megelőzés és elővigyázatosság elveinek betartása miatt az elérhető legjobb technika alkalmazásával kell folytatnia. A szabályozás alapja a Kvt.-ben található, mely a környezet védelmének alapelvei között előírja²², hogy a megelőzés érdekében a környezethasználat²³ során a leghatékonyabb megoldást, továbbá a külön jogszabályban meghatározott tevékenységek esetén az elérhető legjobb technikát kell alkalmazni.

A Kvt. konkrétan nevesíti, hogy az EKHE eljárás során meg kell állapítani az elérhető legjobb technikán alapuló intézkedéseket²⁴, valamint a Levr. is előírja²⁵, hogy bűzzel járó tevékenység esetén az elérhető legjobb technikát kell alkalmazni. Erre vonatkozóan a Khvr.²⁶ számos részletszabályt tartalmaz. Eszerint az elérhető legjobb technika (BAT: best available technology) meghatározásához és az alkalmazás megkönnyítéséhez segítséget nyújtanak az Európai Bizottság végrehajtási határozataiként megjelent, jogi kötőerővel rendelkező dokumentumok, az ún. elérhető legjobb technika referenciadokumentumok²⁷. Ezek részei az elérhető legjobb technika-következtetések²⁸ elnevezésű

²¹ Azokban az esetekben, amikor a tevékenység a Khvr. 1. § (3) bekezdése szerint csak a 2. számú mellékletben szerepel vagy ha az 1. és a 2. számú mellékletben egyaránt szerepel és a környezethasználó összevont eljárás lefolytatását kéri.

²² Kvt. 6. § (3) bekezdés.

²³ Kvt. 4. § 9. környezethasználat: „a környezetnek vagy valamely elemének igénybevételével, illetőleg terhelésével járó tevékenység”.

²⁴ Kvt. 70. § (1) bekezdése szerint „Az egyes – külön jogszabályban megjelölt – tevékenységek környezetet terhelő kibocsátásainak megelőzésére, a környezeti elemeket terhelő kibocsátások, valamint a környezetre ható tényezők csökkentésére, vagy megszüntetésére irányuló, az elérhető legjobb technikán alapuló intézkedéseket az egységes környezethasználati engedélyezési eljárás során kell megállapítani.”

Továbbá: a Khvr. 17. § (2) bekezdés szerint „A környezetvédelmi hatóság a tevékenységre vonatkozó, az Európai Bizottság határozatában foglalt elérhető legjobb technika-következtetések alapján az egységes környezethasználati engedélyben rendelkezik a tevékenység végzésének feltételeiről.”

²⁵ Levr. 30. §.

²⁶ Részletesen a Khvr. elérhető legjobb technika meghatározásának szempontjairól szóló 9. melléklete.

²⁷ Khvr. 2. § (3) bekezdés f) pontja szerint „Az elérhető legjobb technika referenciadokumentum: meghatározott tevékenységekre vonatkozóan az Európai Unió tagállamai, az érintett iparágak, a környezetvédelemmel foglalkozó társadalmi szervezetek és az Európai Bizottság közötti információcsere alapján készített dokumentum, amely magában foglalja különösen az alkalmazott technikákat, az aktuális kibocsátási és fogyasztási szinteket, az elérhető legjobb technikák meghatározása tekintetében figyelembe vett technikákat, valamint az elérhető legjobb technika-következtetéseket és az esetleges új keletű technikákat;”

²⁸ Khvr. 2. § (3) bekezdés g) pontja szerint „Az elérhető legjobb technika-következtetések: az elérhető legjobb technika referenciadokumentum azon részeit tartalmazó dokumentum, amely következtetéseket von le az elérhető legjobb technikákra vonatkozóan, tartalmazza azok leírását, az alkalmazhatóságuk értékelésével kapcsolatos információkat, az elérhető legjobb technikákhoz kapcsolódó kibocsátási szinteket, monitoringot és fogyasztási szinteket, valamint tartalmazhatja a vonatkozó helyreállítási intézkedéseket;”

dokumentumok, melyek többek között tartalmazzák az elérhető legjobb technikák leírását, az alkalmazhatóságuk értékelésével kapcsolatos információkat és a kapcsolódó kibocsátási szinteket is. Számos ipari tevékenységet ill. ipari ágazatot érintve (pl. textilipar, vegyipar, hulladékégetés) készültek már el ezek a dokumentumok²⁹.

Az intenzív baromfi- vagy sertéstenyésztés kapcsán készült a BAT következtetésekről³⁰ egy összefoglaló dokumentum³¹, egyéb haszonállat-fajok vonatkozásában azonban még nem. Ezt alapul véve, a Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft. a kérelmezők és az engedélyező hatóság számára elkészítette az intenzív sertés- és baromfitartási tevékenységek elérhető legjobb technikáiról szóló útmutatókat³² is abból a célból, hogy segítséget nyújtsanak az engedélyező hatóság munkatársai részére az EKHE eljárás lefolytatásához, továbbá az engedélykérelem elbírálásához, valamint az engedélyben meghatározott követelmények megfogalmazásához.

A BAT következtetések az 1.9 pontban részletesen foglalkozik a bűzkibocsátás kérdéskörével, annak megelőzésével vagy – amennyiben az nem kivitelezhető – csökkentésével, leírja a javasolt technikákat és azok alkalmazhatóságát. Ezen túlmenően a BAT következtetések – 26. fejezetében – a bűz monitorozásával is foglalkozik. Ez alapján a BAT európai szabványok³³ alkalmazását írja elő. Amennyiben olyan alternatív módszereket alkalmaznak, amelyek esetében nem áll rendelkezésre a javasolt szabvány (pl. a bűznek való kitettség mérése/becslése, a bűz hatásának becslése), akkor olyan ISO-, nemzeti vagy egyéb nemzetközi szabványok alkalmazhatók, amelyek tudományos szempontból ezzel egyenértékű minőségben tudják biztosítani az adatszolgáltatást.³⁴

A BAT következtetések alkalmazása szempontjából kiemelendő, hogy használhatók egyéb olyan technikák is, amelyek az abban foglaltakkal legalább egyenértékű védelmet biztosítanak³⁵. Így, amennyiben a BAT-ban foglaltak teljesülnek, akkor más, költséghatékony, az adott helyzetben észszerűen alkalmazható megoldások is előírhatóak a hatóság részéről.

Amennyiben pedig olyan tevékenységet folytatnak – ideértve az egyéb haszonállat-tartást is –, vagy a hatóság az engedélyben foglalt feltételeket olyan elérhető legjobb technika alapján határozza meg, amely nem esik az elérhető legjobb technika következtetések egyikének hatálya alá sem, akkor a Khvr.

²⁹ Letölthetőek: <https://ippc.kormany.hu/bat-kovetkeztetesek>

³⁰ Bizottság (EU) 2017/302 végrehajtási határozata a 2010/75/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv szerinti elérhető legjobb technikákkal (BAT) kapcsolatos következtetéseknek az intenzív baromfi- vagy sertéstenyésztés tekintetében történő meghatározása kapcsán.

³¹ <https://ippc.kormany.hu/download/4/65/c1000/Intenziv%20baromfi-%20vagy%20sertestenyesztas%20elérhető%20legjobb%20technikákkal%20%28BAT%29%20kapcsolatos%20következtések.pdf>

³² https://www.hermanottointezet.hu/docs/BAT_utmutato_az_intenziv_sertestenyeszteshez_2020.pdf
https://www.hermanottointezet.hu/sites/default/files/bat_utmutato_az_intenziv_baromfitartashoz.pdf

³³ EN 13725 szerint (az európai szabványok megjelölése EN jellel történik).

³⁴ A BAT 26. fejezete csak olyan esetekben alkalmazható, ahol az érzékeny területeken bűzártalomra lehet számítani és/vagy azt igazolták.

³⁵ BAT következtetések 4. oldal.

17. § (3)-(4)³⁶ bekezdése ad útmutatót a hatóságnak az előírások meghatározásához. Ez azt jelenti, hogy be kell tartani az elérhető legjobb technika meghatározásának a 9. számú mellékletben szereplő szempontjait. Továbbá figyelemmel kell lenni arra is, hogy a tevékenységből származó kibocsátások ne haladják meg a vonatkozó BAT következtetésekben foglalt elérhető legjobb technikához kapcsolódó kibocsátási szinteket. Emellett az alkalmazandó technika biztosítson a vonatkozó BAT következtetésekben leírt elérhető legjobb technikák által biztosított védelemmel legalább azonos szintű védelmet. A megfelelő előírások meghatározása érdekében a hatóság a környezethasználóval szakmai konzultációt folytathat, szükség szerint szakértőt vehet igénybe.

Az előzőek alapján azon **nagy létszámú állattartások** esetében, amelyek **EKHE tevékenységek**, a bemutatott jogszabályok megfelelő keretet biztosítanak a zavaró bűzkibocsátás megelőzésére és/vagy kezelésére azzal, hogy a BAT előírások egyértelműen meghatározzák a kötelezettségeket, melyek megvalósulását – és későbbiekben a betartását – a hatóság hatósági eljárás keretében megfelelő garanciák mentén tudja ellenőrizni és azt figyelemmel tudja követni.

A **nagy létszámú állattartások** másik csoportja esetében pedig a **KHV eljárás keretében** van lehetőség a tevékenység levegőre gyakorolt hatásainak vizsgálatára és az elérhető legjobb technika biztosítására. Mivel közvetlen utalás a BAT következtetések kötelező alkalmazására a KHV eljárás során nincs, ezért a jogalkalmazóra van bízva, hogy a Levr.-ben előírt elérhető legjobb technikára a Kvt. szerinti fogalmat³⁷ vagy a BAT szerinti fogalmat alkalmazza. Logikailag ugyan az elérhető legjobb technika a BAT következtetésekben foglaltak alkalmazását jelenti, azonban erre konkrét jogszabályi

³⁶ Khvr. 17. § (3) és (4) bekezdései szerint: „Ha a környezetvédelmi hatóság az engedélyben foglalt feltételeket olyan elérhető legjobb technika alapján határozza meg, amelyet a tevékenységre vonatkozó elérhető legjobb technika-következtetések nem tartalmaznak, a tevékenység végzésének feltételeit úgy határozza meg, hogy
a) az alkalmazandó technika megfeleljen a 9. számú mellékletben meghatározott kritériumoknak,
b) az előírt feltételek betartásával a tevékenységből származó kibocsátások ne haladják meg a vonatkozó elérhető legjobb technika-következtetésekben foglalt elérhető legjobb technikához kapcsolódó kibocsátási szinteket, és
c) az alkalmazandó technika biztosítson a vonatkozó elérhető legjobb technika-következtetésekben leírt elérhető legjobb technikák által biztosított védelemmel legalább azonos szintű védelmet.
(4) Ha a tevékenység vagy a létesítményben alkalmazott valamely gyártási eljárás nem tartozik az elérhető legjobb technikakövetkeztetések egyikének hatálya alá sem, vagy ha e következtetések nem tartalmazzák a tevékenység vagy eljárás összes lehetséges környezeti hatását, a tevékenység végzése vagy az eljárás alkalmazása feltételeinek előírásához alapul szolgáló elérhető legjobb technika meghatározása érdekében a környezetvédelmi hatóság a környezethasználóval szakmai konzultációt folytat, szükség szerint szakértőt vesz igénybe, és a technika meghatározása során figyelembe veszi a 9. számú mellékletben foglalt kritériumokat.”

³⁷ Kvt. 4. § 28. pont: „az elérhető legjobb technika: a korszerű technikai színvonalnak, és a fenntartható fejlődésnek megfelelő módszer, üzemeltetési eljárás, berendezés, amelyet a kibocsátások, környezetterhelések megelőzése és – amennyiben az nem valósítható meg – csökkentése, valamint a környezet egészére gyakorolt hatás mérséklése érdekében alkalmaznak, és amely a kibocsátások határértékének, illetőleg mértékének megállapítása alapjául szolgál. Ennek értelmezésében:
– legjobb az, ami a leghatékonyabb a környezet egészének magas szintű védelme érdekében;
– az elérhető technika az, amelynek fejlesztési szintje lehetővé teszi az érintett ipari ágazatokban történő alkalmazását elfogadható műszaki és gazdasági feltételek mellett, figyelembe véve a költségeket és előnyöket, attól függetlenül, hogy a technikát az országban használják-e vagy előállítják-e és amennyiben az az üzemeltető számára ésszerű módon hozzáférhető;
– a technika fogalmába beleértendő az alkalmazott technológia és módszer, amelynek alapján a berendezést (technológiát, létesítményt) tervezik, építik, karbantartják, üzemeltetik és működését megszüntetik, a környezet helyreállítását végzik;”

elvárás nincsen. Ennek hiánya a jogalkalmazás során bizonytalanságot eredményezhet abból a szempontból, hogy mik az elérhető legjobb technika követelményei az alkalmazott technológia vonatkozásában.

2.2. Egy korábbi, a jogalkotást és jogalkalmazást támogató javaslatomban már jeleztem, de a kérdés fontosságára tekintettel ismételtelen felhívom a fegyelmet arra, hogy **„az alapos, és minden lényeges körülményt figyelembe vevő engedélyezési eljárás közös érdeke a tevékenységgel érintett valamennyi jogalanynak. [...] a nem kellő körültekintéssel engedélyezett tevékenységek utólag növelik a hatóságok és a bíróságok munkaterhét a panaszügyek kezelése által, akár több éven keresztül is. [...] a körültekintő engedélyezés nemcsak a teherviselő lakosság, hanem legalább ennyire a hatóságok, valamint kiváltképpen a beruházó saját érdeke (és akár anyagi kockázatcsökkentésének a módja) is. [...] Az így kialakított engedély alapján megvalósított üzemeltetés a környezettel összhangban álló, utólagos korrekciót várhatóan jóval kisebb eséllyel igénylő tevékenységet tesz lehetővé.”**³⁸ Ezek a megállapítások a nagy létszámú állattartással kapcsolatos engedélyezési eljárásokban is relevánsak, figyelembevételük kiemelkedő fontossággal bír. Nem feledkezhetünk meg arról, hogy a hatóság számára megfelelő mozgásteret biztosít a hatályos szabályozás arra, hogy az engedélyezés során megfelelő, a naprakész technikai eredményeknek megfelelő, előbbiekkal összhangban álló feltételeket állapíthasson meg egy adott tevékenységre vonatkozóan.

3. Levegővédelmi környezeti konfliktusok

3.1. A régóta működő állattartó telepek bűzös működése egy jellemző konfliktusforrás. Az EKHE köteles tevékenységek esetében a Khvr. egyértelműen előírja³⁹, hogy az engedélyben foglalt követelményeket és előírásokat legalább öt évente felül kell vizsgálni a BAT előírásoknak való megfelelés érdekében, tehát ez a folyamatosság biztosítja a változó elvárásoknak való megfelelést.

KHV eljárásban a környezetvédelmi hatóság a Khvr. 11. §-a szerint a tevékenység környezeti hatásai, azok előreláthatósága, a környezetében beálló változások jellege és előreláthatósága, illetve a telepítési idő és a tevékenység tervezett időtartama alapján határozza meg a környezetvédelmi engedélyek érvényességi idejét.⁴⁰ Amennyiben az engedély érvényességi idejének lejártakor a

³⁸ A jövő nemzedékek szószólójának jogalkotást és jogalkalmazást támogató javaslata a polgári lőterek környezetterhelésével összefüggésben https://www.ajbh.hu/documents/10180/0/1451_2025_Loter_allasfoglalas.pdf

³⁹ Khvr. 20/A § (4) bekezdése szerint: „Az engedélyben foglalt követelményeket és előírásokat az Európai Bizottság adott tevékenységre vonatkozó elérhető legjobb technikakövetkeztetésekről szóló határozatának kihirdetésétől számított négy éven belül, de legalább az engedély kiadásától vagy legutolsó felülvizsgálatától számított öt évente a Kvt.-nek a környezetvédelmi felülvizsgálatra vonatkozó szabályai szerint – az e rendeletben foglaltakra is figyelemmel – felül kell vizsgálni. A felülvizsgálat során a környezetvédelmi hatóság minden, monitoringból vagy ellenőrzésből származó információt, továbbá az engedély kiadása vagy legutolsó felülvizsgálata óta kihirdetett vonatkozó elérhető legjobb technikakövetkeztetést felhasznál.”

⁴⁰ A környezetvédelmi engedély érvényességi ideje 5 vagy 10 év (kivéve, ha jogszabály a tevékenység gyakorlásának vagy a létesítmény működésének idejét ennél rövidebb időben határozza meg), de az engedély határozatlan időre is megadható, illetőleg külön jogszabály alapján megadandó.

környezethasználó folytatni kívánja a tevékenységet, akkor kezdeményeznie kell⁴¹ az engedély meghosszabbítását a környezetvédelmi felülvizsgálat szabályai szerint.

A Kvt. kimondja, hogy „(a) környezetvédelmi hatóság az érdekelt tevékenysége környezetre gyakorolt hatásának feltárása érdekében – teljes körű vagy részleges – felülvizsgálatra kötelezheti a 73. § (1) bekezdésében meghatározott esetben, továbbá kötelezi, ha környezetveszélyeztetést, illetve környezetszennyezést észlel.”⁴²

Vagyis az előző jogszabályi előírások alkalmazása lehetővé teszi a régóta működő állattartó telepek esetében a bűzre vonatkozó, a telep engedélyezését követően bevezetett tervezési irányértékek betartatását is. 2020. január 1-től hatályosan a levegőterheltségi szint határértékeiről és a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről szóló 4/2011. (I. 14.) VM rendelet⁴³ ugyanis az intenzív állattartással okozott bűzre *tervezési irányértéket* állapított meg, amelyet a már működő állattartó telepeknek vizsgálniuk kell a környezetvédelmi engedély/egységes környezethasználati engedély érvényességi idejének lejártához kapcsolódó környezetvédelmi felülvizsgálati eljárás során és betartásuk feltételeit meg kell teremteniük.

A bűzpanaszok felmerülése esetében tehát a tevékenység jogszerűségének környezetvédelmi felülvizsgálati eljárás keretében történő vizsgálata jelenthet segítséget. A bűzpanaszok hatékony kezelése érdekében ugyanakkor megfontolandó kiegészíteni a környezetvédelmi felülvizsgálati eljárás megindításának a kötelező eseteit. Így bűzhatás többszöri felmerülése esetére megfontolandó a felülvizsgálati eljárás kötelező megindításának előírása.

A bűzpanaszok hatékony kezelése érdekében akkreditált dinamikus olfaktometrális (szagmérő berendezéssel történő) mérés végezhető a bejelentések megalapozottságának vizsgálatára indított hatósági ellenőrzés keretében, illetve (akár ezt megelőzően) az érintett nyilvánosság felhívható a megadott időszakra szóló bűznaplózás készítésére. Amennyiben a bejelentések megalapozottságának vizsgálata során az esetleges dinamikus olfaktometrális mérés és/vagy a bűznapló vezetését követően a hatóság arra a megállapításra jut, hogy a tevékenység a levegővédelmi jogszabályoknak nem felel meg, akkor a hatóság a bűzforrás üzemeltetőjét részleges, levegőtisztaság-védelmi szempontú környezetvédelmi felülvizsgálat elvégzésére kötelezi, vagy tevékenysége környezetre gyakorolt hatásának, bűzkibocsátásának feltárása érdekében kötelezi. Ez lehetőséget teremthetne arra, hogy régóta működő állattartó telepek esetében a ténylegesen és hosszabb távon fennálló lakossági panaszok alapján a telep működésének jogszerűségét, az alkalmazott technika megfelelőségét meg lehessen vizsgálni és hatékonyabb, gyorsabb intézkedésre kerülhet sor a konfliktust feloldása érdekében.

⁴¹ Khvr. 11. § (3) bekezdés.

⁴² Kvt. 74. § (1) bekezdés.

⁴³ A 4/2011. (I. 14.) VM rendelet 2. melléklet 3. pont 15. sora tartalmazza az intenzív állattartással okozott bűzre vonatkozó tervezési irányértéket, mely 3 SZE/m³. Ez a tervezési irányérték a Kvt. 4. § 20. pont szerinti hatásterület számításának a bűzre, mint környezeti hatásra vonatkozó, jogszabályban meghatározott mértéke.

Az előfeltételként jelzett ún. bűznaplózás meghatározott időre szólóan az érintett lakosság tagjai által feljegyzett, összevethető adatokat tartalmaz a vizsgálandó szaghatás tekintetében azok ideje, jellege, erőssége, időjárási viszonyoktól függő mértéke és zavaró hatása tekintetében. A bűzpanaszok kivizsgálására a hatóságok esetenként alkalmazzák a bűznaplózás módszerét⁴⁴, azonban a látókörünkbe kerülő ügyek tapasztalatai alapján a joggyakorlat közel sem egységes sem a bűznaplózás alkalmazását, sem az ezúton kapott adatok értékelését illetően. E téren fontos és sürgető lenne ezért e szempontoknak és követelményeknek is szakmai útmutatóban való egyértelmű meghatározása és a hatósági jogalkalmazás egységesítése.

3.2. A fentiek alapján nem lehet kérdés, hogy az állattartó telepek működése folyamatosan jogszerű legyen és működésük kövesse a jogi és technológiai változásokat. A kérdéskör azonban nem csupán az alkalmazandó vagy alkalmazható eljárásrend kapcsán, hanem a levegővédelmi anyagi szabályozás aspektusából is megközelíthető.

A nagy létszámú állattartással kapcsolatos levegővédelmi konfliktusok jelentős része a bűz problémáját érinti. Ezekben az esetekben a Levr. alapján is megindulhat a panaszok kivizsgálása és a levegővédelmi eljárás. Az eljárás során a hatóságnak számos eszköze van a bűz enyhítésére, illetve megszüntetésére.

A Levr. általános érvénnyel kimondja, hogy „*bűzzel járó tevékenység az elérhető legjobb technika alkalmazásával végezhető*”⁴⁵, illetve, ha az elérhető legjobb technika nem biztosítja a levegő – lakosságot zavaró bűzzel való – terhelésének megelőzését, **további műszaki követelmények írhatók elő**⁴⁶. Ha a levegő lakosságot zavaró **bűzzel való terhelésének megelőzése** műszakilag **nem biztosítható, akkor a bűzzel járó tevékenység korlátozható, felfüggeszthető vagy megtiltható**⁴⁷.

A fellépés jogi alapja a nagy létszámú állattartás esetében egyértelmű: a Kvt. kimondja, hogy az elérhető legjobb technika alkalmazására vonatkozó követelmények érvényesítése a környezetvédelmi igazgatás körébe tartozik.⁴⁸ Ezt erősíti meg a Khvr. előírása is, mely az egységes környezethasználati eljárás vonatkozásában azt írja elő, hogy „*ha az elérhető legjobb technika alkalmazásával a vonatkozó jogszabályok szerinti környezetvédelmi célállapot elérése, illetve a szennyezettségi határértékek betartása nem biztosítható, a környezetvédelmi hatóság további feltételeket ír elő.*”⁴⁹ Mindez azt is jelenti, hogy ha a környezethasználó az elérhető legjobb technika előírásoknak megfelel, de **a bűzpanaszok továbbra is folyamatosan fennállnak, akkor a hatóságnak van jogalapja a további fellépésre**, egyéb beavatkozások, intézkedések előírására. A Levr. a 30. § (3) bekezdésében szerint

⁴⁴ Az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény 62. § (2) bekezdése alapján.

⁴⁵ Levr. 30. § (1) bekezdés.

⁴⁶ Levr. 30. § (2) bekezdése szerint „*Ha az elérhető legjobb technika nem biztosítja a levegő lakosságot zavaró bűzzel való terhelésének megelőzését, további műszaki követelmények írhatók elő, például szaghatás csökkentő berendezés alkalmazása, vagy meglévő berendezés leválasztási hatásfokának növelése.*”

⁴⁷ Levr. 30. § (2) bekezdés.

⁴⁸ Kvt. 64. § (1) bekezdés e) pont.

⁴⁹ Khvr. 20. § (13) bekezdés.

„légszennyező pontforrás által okozott bűzterhelés csökkentése érdekében a bűzzel járó tevékenységre szagegység/m³-ben kifejezett egyedi kibocsátási szagkoncentráció határérték írható elő.”⁵⁰

3.3. A hatóságok számára biztosított fellépési lehetőségek – és a vázolt alapjogi keretekkel összhangban a hatályos anyagi és eljárási rendelkezéseknek megfelelő fellépési kötelezettség – ellenére azonban számos, hosszú időn át fennálló levegővédelmi környezeti konfliktus van, amelyek oka feltehetően a bűz objektív mérésének és bizonyításának a nehézsége. A bűzzel kapcsolatos levegővédelmi ügyekben egyrészt általánosan elmondható, hogy szükséges a levegő lakosságot zavaró bűzzel való terhelésének objektív megállapítása és bizonyítása.⁵¹ Másrészt az is elengedhetetlen, hogy a hatóság megállapítsa, miszerint a bűzzel való terhelés az állattartási tevékenységből származik, vagyis a bűz forrása valóban az állattartási tevékenység, az állattartó telep.

Hazánkban a bűz mérése legtöbbször a már említett dinamikus olfaktométerrel történik, szabványban⁵² meghatározott előírások figyelembevételével. (A fent hivatkozott intenzív baromfi- vagy sertéstenyésztésre vonatkozó BAT következtetések dokumentum is ezt írja elő.) A szagmérés egy precíziós gázkeverő készülékkel történik, amelynek az érzékelője az emberi orr. A vizsgálandó bűzös levegőt semleges referenciagázzal (ez lehet tiszta, szagmentes levegő vagy oxigéngáz) hígítják egyre csökkenő mértékben mindaddig, amíg a mérő személy a kiépített orrmaszokban megérzi a szag megjelenését.⁵³

2021-ben az alapvető jogok biztosa és a szőlőszőlő közös jelentése⁵⁴ már foglalkozott az állattartással kapcsolatos, a bűzhatásból eredő és nem kellően orvosolt problémák egyes vetületeivel. Jóllehet a közös jelentés a háztáji állattartás környezeti terhei tárgyában született, melynek szabályozási kerete jelentősen eltér a jelen figyelemfelhívás tárgyát képező nagy létszámú állattartás szabályaitól, azonban a levegővédelmi problémák némely kérdésben, így például a bűz mérése tekintetében azonos elemeket is tartalmaznak. A jelentésben foglaltakra reagálva a jogalkotó igazoltnak látta a tárgykörhöz kapcsolódóan a bűzhatás objektív megállapításának anomáliáit, és jelezte egy erre vonatkozó szakmai útmutató kidolgozásának szándékát a hatósági döntések megalapozásához. Ez egyértelmű szakmai

⁵⁰ Levr. 30. § (3) bekezdés szerint: „A szagkoncentráció meghatározására az MSZ EN 13725:2003 szabványt kell alkalmazni.”

⁵¹ Egy látókörünkbe került ügyben a bűz meglétét az olfaktometriális méréssel nem lehetett bizonyítani. A bíróság a szakértő által alkalmazott olfaktometriális méréssel kapcsolatban arra az álláspontra jutott, hogy az csak a bűz erősségére vonatkozóan ad információt, annak jellegére nem. A bűz összetételének és forrásának vizsgálatára a bíróság a szakértői vélemény alapján azt állapította meg, hogy arra a gázkromatográfiás mérés alkalmas, mely az érzett szagmintában előforduló szagmolekulákat vetné össze a szagforrásnál talált szagmolekulákkal. A hatóság által megkeresett mérőszervezetek közül azonban egyik sem rendelkezik akkreditációval a mintavétel tekintetében, csupán a minták analízisére. Tehát az adott ügyben nem találtak olyan bizonyítási eszközt, amivel a szag forrása egyértelműen beazonosítható lenne és ezzel megalapozott, objektív tényeken alapuló döntést lehetne hozni.

⁵² MSZ EN 13725:2003 szabvány: „Levegőminőség – a szagkoncentráció meghatározása dinamikus olfaktometriával”

⁵³ Szagvédelmi kézikönyv 13. oldal.

https://www.mmkkornyezetvedelem.hu/images/Szagvedelmi_kezikonyv_2014.pdf

⁵⁴ Az AJB-4449/2021. számú közös jelentés a lakóövezeti haszonállattartás zavaró hatásaival összefüggésben. <https://www.ajbh.hu/documents/10180/c71f6501-ba06-1fde-c859-0d63b2d1000a>

iránymutatásul szolgálhatna és segítséget nyújtana abban, hogy miként lehet a bűzzel való terheltséget objektív módon igazolni, ezért annak megalkotása továbbra is időszerű.

Egyedi ügyekben csak a bűznek a jogszabályok szerinti, tényszerű bizonyításával lehet feloldani az ilyen konfliktusokat, amihez segítséget nyújtana **egy általános, egységes jogi, valamint szakmai álláspont és eljárásrend kialakítása arra vonatkozóan, hogy milyen bizonyítási folyamattal (akkreditált mérések, szakértői számítások, helyszíni érzékszervi igazolások stb.) igazolható objektíven, minden kétséget kizáróan a zavaró szaghatás léte és eredete.**

A bűz tekintetében ugyan a jelenleg hatályos szabályozásban vannak kógens előírások – így a tervezési irányérték, illetve az olfaktometriális mérés lefolytatása és körülményeinek szabványba foglalása –, azonban a látókörünkbe került ügyekben ennek ellenére a bűz mérése és a bűz fennállásának tényszerű bizonyítása, a bizonyítás módszere, a bizonyítékok értékelése tekintetében – a szagkoncentráció mérésére vonatkozó szabályozás részben szubjektív jellege miatt – nagy a bizonytalanság még a nagy létszámú állattartások esetében is. Emiatt ezekben az ügyekben az érintettek részére a bűzmentes, tiszta levegő biztosítása, rendelkezésre állása kérdéses, ami felveti az egészséges környezethez és a testi, lelki egészséghez fűződő alapvető jog sérelmének lehetőségét.

4. Alapjogvédelmi követelmények a hatósági jogalkalmazás során

Utalva az alapjogi kereteket bemutató részében foglaltakra, ezek a nagy létszámú állattartással és az ott jelentkező bűzhatásokkal összefüggő ügyek szorosan kapcsolódnak az Alaptörvény XX. és XXI. cikkeihez, valamint a P) cikkéhez. Így tehát az ilyen típusú ügyekben felmerülő bűzproblémák, hiányosságok felvethetik akár ezen alaptörvényi rendelkezések sérelmét is.

A hatósági jogalkalmazás során is fokozott figyelemmel kell lenni az alapjogi védelemre. Az Alkotmánybíróság elvi élel mondta ki, hogy **a környezetvédelmi hatáskört gyakorló hatóságok számára alkotmányos követelmény, hogy ne rendeljék alá a környezetvédelmi szempontokat egyéb versengő (pl. gazdasági) érdekeknek.**⁵⁵ Továbbá a döntéshozó a kiemelt környezetvédelmi – tágabb megközelítésben a nemzet közös örökségének védelmét szolgáló – érdekekkel összefüggő döntésében csakis olyan más érdeket vagy államcél-t vehet ezzel párhuzamosan figyelembe, amely ugyancsak az Alaptörvény szintjén részesül védelemben.⁵⁶

Hangsúlyozandó, hogy a gazdasági érdekek nem tartoznak ezen utóbbi körbe, azok nem élveznek a P) cikk oltalmához fogható alaptörvényi védelmet.⁵⁷ A jogalkalmazó mozgásterét még tovább szűkíti a tekintetben, hogy megfelelő versengő közérdek esetében is csak a **szükségesség és arányosság** tesztjét

⁵⁵ A 4/2019. (III. 7.) AB határozat részletesen foglalkozott a kitételrel, mely a rendelkező rész 1. pontjában szerepel.

⁵⁶ Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése alapján.

⁵⁷ A jövő nemzedékek szószólójának figyelemfelhívása a nemzet közös örökségének részét képező természeti kincseinket veszélyeztető beruházások kapcsán.

https://www.ajbh.hu/documents/10180/2926454/Figyelemfelhivás_természeti_kincseket veszélyeztető_beruházások/9bad690c-337b-ea69-cecf-1faefe5875f3

alkalmazva kerülhet sor az egyéb felmerülő érdekek figyelembevételre, vagyis csakis az elérendő célhoz feltétlenül szükséges mértékben és azzal arányosan.⁵⁸ Tehát egy állattartó telep működéséhez kapcsolódó beruházói érdek, melynek elsődleges célja a gazdasági haszon, nem részesülhet egyoldalú előnyben a hatósági jogalkalmazás során az állattartó telep környezeti hatásaival érintett lakosság egészséges környezethez való jogával szemben. A versengő érdekeknek oltalmi szintjüknek megfelelő védelemben kell részesülniük, érvényt szerezve az Alaptörvényben meghatározott alapvető jogoknak és alkotmányos értékeknek és az alacsonyabb szintű jogszabályok rendelkezéseinek. Figyelemmel arra is, hogy az alapjogi követelményeknek megfelelően a Levr. alaprendelkezése⁵⁹ szerint **tilos a levegő lakosságot zavaró bűzzel való terhelése**, még a gazdasági érdekek biztosítása érdekében sem romolhat a levegőminőség.

Ezen túlmenően a hatósági jogalkalmazás során arra is figyelemmel kell lenni, hogy a környezet és természet jogszabályokkal garantált, elért védelmi szintjét a hatóság egyedi döntése sem ronthatja le, mérlegelésében ez abszolút korlátot jelent.⁶⁰ A hatóság eljárása során emellett annak is elvi jelentősége van, hogy az elővigyázatosság alkotmányos követelményét ugyancsak érvényesítenie kell a hatósági döntéshozatal⁶¹ során.

Mindezek a megállapítások a bűzproblémákkal összefüggő ügyekben is relevánsak, ugyanis az előzőekben körvonalazott alapjogi érintettség miatt a hatóságoknak az eljárásuk során a rendelkezésükre álló jogi eszközökkel élniük kell az alapjogsérelem megszüntetése érdekében.

Nyomatékosan fel kell hívnom a figyelmet arra is, hogy **a levegőtisztasági követelményeknek, a bűzterhelés-mentességnek az állattartó üzem működésének teljes időtartama alatt érvényesülnie kell.** Az utólag megváltozott körülmények, vagy csupán a működés során tapasztalt – és a tevékenység megkezdését megelőzően nem értékelhető – környezeti terhelések esetén is változatlanul fennáll a hatóság intézkedési kötelezettsége. Vagyis olyan célszerű és indokolt technikák előírása, melyek teljesítik a bűzterheléstől mentes, vagy a lehető legalacsonyabb szintig csökkentett terhelés követelményét. Sőt, a korábban leírt levegővédelmi hatósági jogkörben akár a tevékenység megtiltása is felmerülhet.⁶²

⁵⁸ 17/2018. (X. 10.) AB határozat [99] bekezdés.

⁵⁹ Levr. 4.§.

⁶⁰ 3223/2017. (IX. 25.) AB határozat [29] bekezdés.

⁶¹ A jövő nemzedékek szószólójának figyelemfelhívása a természetvédelmi célok megfelelő hatósági érvényesítéséről bányászati célú kutatási tevékenység engedélyezése során.

<https://www.ajbh.hu/documents/10180/2926454/A+Sz%C3%B3sz%C3%B3l%C3%B3+figyelemfelh%C3%ADv%C3%A1sa+a+term%C3%A9szetv%C3%A9delmi+c%C3%A9lok+%C3%A9rv%C3%A9nyes%C3%ADt%C3%A9s+%C3%A9r%C3%B3l/c10b74ab-1e64-33c5-a150-8750b9279ba7>

⁶² Lásd a figyelemfelhívás 3.2. pontját, továbbá Levr. 30. § (2) bekezdését.

A hatékony jogérvényesítést segítheti és előrelépésnek tekinthető, hogy a bűzhatást okozó tevékenységek esetében a Levr. 9. melléklete alapján kiszabható bírságok összegét a jogalkotó megemelte,⁶³ ami segítheti és ösztönözheti a jogkövető magatartás elérését.

Összegzés

A bűzterhelés – amint azt már egy korábbi közös jelentés⁶⁴ megállapította, és amint arra ezen figyelemfelhívás is utalt – az a zavaró hatás, amely mérésekkel és teljesen objektív módon jelenleg nem kezelhető kielégítően, ezért **az érintettek és alapvető jogaik védelme az átlagosnál is nagyobb odafigyelést igényel.**

Felhívom a hatóságok figyelmét, hogy az alapjogi kereteknek megfelelő jogalkalmazás, az alkotmányos alapelveknek megfelelő döntéshozatal során nem csupán formai, hanem tartalmi szempontból is az alapvető jogok (XX. és XXI. cikkek), valamint az alkotmányos államcél (P) cikk) teljesülését biztosító módon kell eljárniuk.

A bűz szabályozása kétségtől nehéz, mert a bűz önmagában nem közvetlenül egészségkárosító, zavaró hatása az érintettek érzékenységtől is jelentős mértékben függ, azonban az életminőséget nagy mértékben befolyásolja. Emiatt a hatósági jogalkalmazás nem irányulhat kizárólag arra, hogy a tevékenység az elérhető legjobb technikára vonatkozó előírásoknak megfelel-e, hanem a bűzterhelés megszüntetésére, az érintettek alapvető jogait biztosító körülmények biztosítására kell törekedni. Ehhez a rendelkezésre álló jogi és technológiai eszközöket alaposan vizsgálni és alkalmazni szükséges.

A jövő nemzedékek védelméért felelős szószólóként az előzőek érvényesítése, az egységes és hatékony hatósági jogalkalmazás érdekében – **az Ajbt. 3. § (1) bekezdésében biztosított jogkörömben – a jogalkotó figyelmébe ajánlom és kezdeményezem egy, a bűznek a jogszabályok rendelkezésein alapuló objektív igazolására iránymutatásul szolgáló szakmai útmutató kidolgozását a nagy létszámú állattartásra kiterjedően.**

Budapest, 2025. május 16.

Dr. Bándi Gyula
a jövő nemzedékek szószólója

⁶³ Az egyes környezetvédelmi bírságokról szóló kormányrendeletek módosításáról szóló 61/2025. (III. 31.) Korm. rendelet 12. §-ában foglaltak szerint a 2. számú mellékletével.

⁶⁴ Közös jelentés az AJB-3192/2024. számú ügyben a királyszentistváni hulladéklerakó bűzterheléséről.
<https://www.ajbh.hu/documents/10180/b4e7c69c-fbcb-93be-8fd7-426c139893e4>